

UUDISED EL narkoseire keskuselt Lissabonis

2005. AASTA ARUANNE: TÄHELEPANU ALL ON KURITEGEVUS JA VANGLAD

Enamik Euroopa Liidu riike teatab narkootikumidega seotud õigusrikkumiste kasvust

(24.11.2005 LISSABON) Enamikus **Euroopa Liidu 25-st liikmesriigist** ja **Norrast** on teatatud narkootikumidega seotud õigusrikkumiste arvu kasvust 1990. aastate teisel poolel, märgib **Euroopa Liidu narkoseire keskus (EMCDDA)** täna oma Brüsselis avaldatud **2005. a. aruandes uimastiprobleemide olukorrast Euroopas** ⁽¹⁾.

Aruandes märgitakse, et 20-s riigis aastail 1998–2003 ilmnunud tõusutrend on eriti märgatav **Eestis** ja **Poolas**, kus teatati vastavalt ligikaudu kümne- ja kolmekordsest narkootikumidega seotud õigusrikkumiste arvu kasvust ⁽²⁾. Mõnes riigis, näiteks **Belgias**, **Hispaanias**, **Itaalias**, **Maltal**, **Austrias** ja **Sloveenias** selliste õigusrikkumiste arv 2003. aastal siiski vähenes.

EMCDDA selgitab, et narkootikumidega seotud kuritegevus on lai mõiste: selle alla võivad kuuluda mitmesugused kuriteod. See võib hõlmata narkootikumide mõju all sooritatavaid kuritegusid, narkootikumide tarvitamise rahastamiseks sooritatavaid õigusrikkumisi ja illegaalsete narkoturgude kontekstis toimuvaid kuritegusid. Kuid **EL-is** on regulaarselt kogutavad andmed olemas ainult narkootikumidega seotud õigusrikkumiste kohta, kuigi neid kogutakse väga erinevatel viisidel.

Enamikus **EL liikmesriikides** moodustab suurima osa narkootikumidega seotud õigusrikkumistest narkootikumide tarvitamine või omamine (isiklikuks kasutamiseks), ulatudes 39%-st **Poolas** 87%-ni **Austrias** ja **Ühendkuningriigis**. Kuid mõnes üksikus riigis, nagu näiteks **Luksemburgis** (46%) ja **Tšehhi Vabariigis** (91%), moodustab narkootikumide vahendamine või nendega kauplemine suurima osa.

Narkootikumidega seotud õigusrikkumistes figureerib üha enam kokaiin

Olemasolevate andmete kohaselt kasvas aastail 1998–2003 kokaiiniga seotud õigusrikkumiste osakaal. See osakaal erineb riigiti suuresti, ulatudes 1%-st **Tšehhi Vabariigis** ja **Leedus** 32%-ni **Itaalias** (ainult narkokaubandusega seotud õigusrikkumised). Aruande andmetel on kokaiiniga seotud õigusrikkumiste osakaal sel ajavahemikul vähenenud vaid **Saksamaal**.

Enamikus **EL liikmesriikides** mainitakse narkootikumidega seotud kuritegude puhul endiselt kõige sagedamini kanepit ja selle ainega seotud õigusrikkumiste arv on kasvanud alates 1998. aastast **Saksamaal**, **Hispaanias**, **Prantsusmaal**, **Iirimaa**, **Leedus**, **Luksemburgis**, **Maltal** ja **Portugal**. Samas **Belgias**, **Tšehhi Vabariigis**, **Madalmaades**, **Sloveenias**, **Rootsis** ja **Ühendkuningriigis** on see näitaja püsinud muutumatuna ning **Itaalias** ja **Austrias** vähenenud.

Heroiiniga seotud õigusrikkumiste arv vähenes aastail 1998–2003 kõikides aruandeid esitanud riikides, välja arvatud **Austrias** ja **Ühendkuningriigis**, kus see näitaja suurenes.

Kuni kolmandik vangidest on vanglas narkootikumide süstinud

Tänase aruande andmetel varieeruvad uusimad näitajad narkootikumide süstimise kohta vanglates oluliselt, ulatudes sõltuvalt uuritud vanglatest vähem kui 1%-st kuni 34%-ni kinnipeetavatest. See tähendab, et

---

vanglates, kus narkootikumide süstimine on kõige rohkem levinud, on neid süstinud iga kolmas vang ning see asjaolu rõhutab nakkushaiguste (nt HIV, hepatiit C) levikust tuleneva kahju vähendamiseks rakendatavate meetmete tähtsust.

Kõik Euroopa Liidu liikmesriigid, Norra, Bulgaaria ja Rumeenia tagavad nüüd narkootikumide tarvitajatele vanglas abi, kuigi teenuste liigid ja kättesaadavus suuresti erinevad. Aruandes täheledatakse suundumust, et üha rohkem tunnistatakse asjaolu, et vangidel on teiste inimestega samad õigused, mis puudutab juurdepääsu tervishoiule, sealhulgas abile ja ravile uimastite tarvitamise puhul. Võimalike teenuste hulka kuuluvad uimastivabad programmid, võõrutus- ja asendusravi, nõustamine ja haridus.

Aruandes nenditakse, et vangidele kättesaadavad narkoravivõimalused, eriti asendusravi, on endiselt piiratud. **Hispaanias** saab vanglates siiski 82% probleemsetest opiaatide tarvitajatest asendusravi. Riikide hulgas, kes teatavad nüüd seda liiki ravi kättesaadavuse olulisest kasvust vanglates on **Prantsusmaa** (suures osas buprenorfiin) ja **Irish**.

Üha rohkemates riikides eelistatakse vanglale ravi

EMCDDA märgib täna spetsiaalses narkootikumide tarbivatele õigusrikkujatele vangistuse alternatiive käsitlevas peatükis, et paljudele probleemsetele uimastitarbijatele võib vangla olla "eriti kahjulik keskkond". Enamik **EL-i liikmesriikidest** ja **Norra** on nüüd vastu võtnud õigusaktid, kus on ette nähtud mitu alternatiivi, millega võidakse vanglakaristust edasi lükata, vältida, asendada või täiendada (nt ühiskondlik töö, sõidukijuhtimiskeeld, narkosõltuvuse ravi).

Keskendudes konkreetsetele ravi kasutamisele alternatiivina, juhib seirekeskus tähelepanu praegusele laialdasele poliitilisele konsensusele suunata narkootikumide tarbijad õigusrikkujad vangla asemel ravile. Aruandes väidetakse, et paljudes riikides on vanglad ülerahvastatud ja ravi võib osutuda tulutoovamaks karistusviisiks. Seda varianti kohaldatakse laialdaselt narkosõltlaste suhtes, mis kajastab praeguseks üldlevinud seisukohta, et neid inimesi tuleb pidada ravitava meditsiinilise ja psühhosotsiaalse häirega patsientideks.

Seadusandjad pakuvad alternatiivina ravi eelkõige kergesti haavatavatele noortele uimastitarbijatele. Siiski on spetsiaalselt noorte õigusrikkujate vajadustele suunatud raviprogramme veel väga vähe. Üksnes **Saksamaa, Luksemburgi, Ungari, Austria** ja **Ühendkuningriigi** aruannetes on mainitud selektiivseid ennetusprogramme, mis pakuvad psühholoogilist tuge, koolitust ja nõustamist esmakordsetele õigusrikkujatele (suures osas kanepitarbijad).

"Narkootikumide tarbivate õigusrikkujate suunamine ravile võib aidata vähendada kuritegevust ja muid kahjulikke mõjusid ühiskonnale, samuti aidata narkoprobleemidega isikutel parandada oma tervist ja sotsiaalset heaolu," ütles **EMCDDA direktor Wolfgang Götz**. "Seda lähenemisviisi on tähtis toetada piisavate ravivõimalustega, kuid selle õnnestumiseks on oluline komponent ka õigusrikkuja motivatsioon."

Uues EL-i uimastitevastases tegevuskavas aastateks 2005–2008 kutsutakse **liikmesriike** üles narkootikumidega seotud õigusrikkumisi sooritanud narkosõltlaste puhul kasutama tõhusamalt vanglakaristust ja arendama sellele välja edasisi alternatiive.

Märkused

Lisateavet 2005. aasta aruande ja kõikide sellega seotud väljaannete kohta vt <http://annualreport.emcdda.eu.int>

⁽¹⁾ Vt 2005. aasta statistikabülletään (*2005 Statistical bulletin*), tabel DLO-1.

⁽²⁾ Narkootikumidega seotud teatatud õigusrikkumiste arvu kasvule Poolas võis aidata kaasa selles riigis 2000. aastal vastu võetud seadusemuudatus.